

Recesiunea și dialogul social în sectorul bancar: o perspectivă europeană

Rezumat

Introducere

Sistemul bancar internațional se află în centrul celei mai mari crize economice, cel puțin din ultimii 70 de ani. Criza a afectat în mod semnificativ un sector care a suferit deja schimbări importante în ultimii 30 de ani. Modificările structurale din economia mondială, cauzate de procesele de globalizare și de dezvoltarea tehnologică, au transformat sistemul bancar la nivel internațional. Pe lângă aceste evoluții globale, sistemul bancar european s-a confruntat cu unele dificultăți cauzate de procesul european de integrare și de crearea pieței unice europene. Băncile europene și-au adaptat strategiile pentru a rămâne competitive pe o piață mai mare; acestea au trecut prin procese semnificative de fuzionare și de achiziție, și-au diversificat produsele și au profitat de schimbările tehnologice. Evoluția sectorului bancar a dus la tendințe contrastante în ce privește dinamica ocupării forței de muncă în întreaga Europă. Între anii 2004 – 2008, gradul de ocupare a forței de muncă a crescut în medie cu 6,5%. Cu toate acestea, deși nivelul de ocupare a forței de muncă a crescut semnificativ într-o serie de state membre noi (în special în Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania și România), în alte țări s-au efectuat disponibilizări în instituțiile de credit; în sectorul bancar german, de exemplu, au fost disponibilizați 26 000 de angajați în această perioadă. Începând cu anul 2008, consecințele crizei economice pentru sectoarele bancare din țările europene au fost variate.

Contextul politicilor

În ciuda impactului diferit al crizei asupra celor nouă state membre ale UE (Estonia, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Țările de Jos, Spania, Suedia și Regatul Unit), impact analizat în acest raport, măsurile luate de guvernele naționale au fost destul de similare. Toate guvernele au urmărit să mărească încrederea consumatorilor și a investitorilor și să asigure lichidități

prin intermediul unor fonduri de garantare sau prin asigurarea de credite accesibile pentru bănci. În țările cele mai afectate, precum Ungaria și Regatul Unit, și pentru unele bănci din Țările de Jos, guvernele au intervenit cu programe de salvare, în care statul a preluat controlul băncilor integral sau parțial.

În următorii ani, ne putem aștepta ca tendințele structurale principale care s-au dezvoltat în ultimele două decenii să continue, în special cele legate de noi fuziuni și achiziții, de procesele de restructurare din economiile avansate și de expansiunea în Europa de Est. Însă conform Fondului Monetar Internațional (FMI), în urma prăbușirii băncii Lehman Brothers și a crizei financiare care a urmat, volatilitatea mai recentă a pieței obligațiunilor suverane a expus mai clar slăbiciunile sectorului bancar european. În special în zona euro, obligațiunile guvernamentale deținute de bănci realizează o legătură strânsă între riscurile suverane percepute și riscurile din sectorul financiar, limitând accesul la împrumuturile interbancare pentru unele instituții. Acești factori cresc îngrijorarea legată de o criză a creditelor. Simulările de criză realizate asupra băncilor europene oferă indicii privind posibilele intervenții și, în conformitate cu FMI și cu Forumul bancar european (FBE), următorul pas în consolidarea sectorului este restructurarea și capitalizarea băncilor vulnerabile și reconstruirea încrederii în întregul sistem.

Principalele constatări

Sectoarele bancare din Ungaria și din Regatul Unit par să fi fost afectate în mod special de criză în ce privește profitabilitatea și ocuparea forței de muncă. Impactul a fost moderat în majoritatea țărilor analizate. În Estonia, Franța, Germania, Țările de Jos și Suedia, impactul crizei a fost diferit, în funcție de caracteristicile fiecărei bănci. În aceste țări, numai

anumite bănci au suferit o pierdere de profit, o scădere a calității portofoliului și o reducere a locurilor de muncă, în timp ce altele nu au fost afectate în mod semnificativ. În Suedia a avut loc un declin brusc al economiei, ducând la recesiune, însă pierderi grave din împrumuturi s-au înregistrat în țările străine în care au funcționat bănci suedeze. Swedbank și SEB au avut cea mai mare expunere în statele baltice, care au fost afectate foarte puternic de criza economică. În Italia și în Spania, impactul crizei financiare asupra sectorului bancar a fost aproape inexistent.

Dialogul sectorial și dialogul la nivel de companie s-au dovedit a fi foarte utile pentru soluționarea dificultăților cauzate de criză în relațiile dintre sindicate și angajatori. Schimbările au fost adesea abordate prin intermediul negocierilor colective, atât la nivel sectorial, cât și la nivel de companie. Principalele aspecte abordate au inclus măsurile de asigurare a locurilor de muncă, impactul proceselor de restructurare asupra ocupării forței de muncă și reducerea costurilor cu forța de muncă. În majoritatea cazurilor, strategiile de management pentru reducerea costurilor au inclus o intensificare a muncii și o reducere a remunerației. Aceste tendințe au contribuit la modificarea caracteristicilor tradiționale ale sectorului în ce privește remunerația bună, condițiile de muncă și condițiile de angajare.

Deși negocierea colectivă a devenit mai dificilă, s-a dovedit a fi un factor important în ce privește reglarea impactului social al crizei. În unele cazuri, inovațiile în negocieri au fost de asemenea posibile, de exemplu în studiul referitor la Germania, unde necesitatea reglementării diferitelor aspecte legate de vânzarea produselor și de consilierea clienților a fost introdusă, cel puțin indirect, ca o chestiune în negocierea colectivă sectorială. Sistemele de negociere colectivă caracterizate prin coordonarea dintre nivelul sectorial și cel descentralizat (precum în Franța, Italia, Spania și Suedia și, într-o oarecare măsură, în Germania și Țările de Jos) par să reprezinte un model relativ eficient.

Relațiile de muncă

În general, criza nu a afectat calitatea relațiilor de muncă, deoarece structura și mecanismele acestora au rămas în esență neschimbate. Dialogul sectorial și dialogul la nivel de companie s-au dovedit a fi utile în ce privește depășirea dificultăților cauzate de criză. Este interesant de remarcat faptul că, în cazul Ungariei și al Regatului Unit, relațiile de muncă la nivel de companie au devenit mai importante în ultimii ani.

Diferite sisteme naționale au fost afectate de creșterea concurenței dintre sindicate. Resursele limitate și spațiul limitat de manevră au dus, în special în ce privește sindicatele, la răspunsuri diferite. Drept rezultat, acordurile sunt semnate numai de unele sindicate sau poate chiar de sindicate care reprezintă numai o minoritate a angajaților. Aceste cazuri de acorduri separate indică lipsa reglementărilor privind evaluarea gradului de reprezentare a părților implicate în negocierile colective.

O altă tendință importantă în relațiile de muncă la nivel de companie este procesul de centralizare. Obiectivul de bază al centralizării în relațiile de muncă este economia de timp și de costuri și, prin urmare, creșterea eficienței. Totuși, aceste obiective pot intra în conflict cu formele consacrate ale democrației sindicale și relațiilor de muncă. Astfel, ramurile sindicale locale reclamă faptul că reprezentații angajaților de la nivelul întreprinderii sunt tot mai mult excluși din procedurile de informare și de consultare.

Relațiile de muncă de la nivel european nu au părut să joace un rol semnificativ în ce privește combaterea consecințelor crizei, nici la nivel sectorial, nici la nivel de companie. Una dintre provocările majore pentru relațiile de muncă viitoare este necesitatea unei reglementări mai eficiente a proceselor de restructurare la nivel european. Având în vedere că se așteaptă ca procesele de restructurare să continue, în special în grupurile bancare mari, procesele de informare și de consultare la nivel european trebuie dezvoltate și mai mult.

Cu toate acestea, adevărata provocare va fi dezvoltarea și punerea în aplicare a unor strategii proactive care să anticipeze schimbarea. În acest context, acordurile-cadru transnaționale ar putea reprezenta un instrument util. Având în vedere că marile bănci urmăresc strategii legate de resursele umane și strategii de afaceri internaționale, ar putea exista tot mai multe societăți interesate să instituie structuri pentru un dialog transnațional, pentru a facilita introducerea politicilor internaționale, de exemplu în domeniul gestionării diversității, al dezvoltării capacităților și al evaluării performanțelor.

Informații suplimentare

Raportul *Recession and social dialogue in the banking sector: a European perspective* (Recesiunea și dialogul social în sectorul bancar: o perspectivă europeană) este disponibil la adresa: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1161.htm>

Pentru mai multe informații, îl puteți contacta pe Carlos Vacas Soriano, responsabil cercetare, cva@eurofound.europa.eu